

ACTA POLITOLOGICA

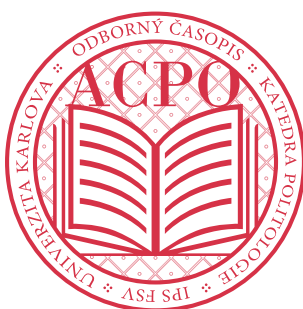
www.acpo.cz

RECENZOVANÝ ČASOPIS | PEER-REVIEWED JOURNAL

2021 | Vol. 13 | No. 2 | ISSN 1803-8220

BÍLEK, Jaroslav (2021). Za jakých okolností plní (vládní) politické strany své sliby: Přehled stavu poznání. <Under what circumstances (governmental) political parties keep their promises: Overview of the state of art>. *Acta Politologica*. Vol. 13, no. 2, pp. 39–48. https://doi.org/10.14712/1803-8220/47_2020

Published: 19/04/2021

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

This article is protected by copyright. Copying and use of its content and presenting it as original research without proper citation is plagiarism, which is subject to legal sanctions.

Katedra politologie Institutu politologických studií
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Department of Political Science, Institute of Political Studies
Faculty of Social Sciences, Charles University

Za jakých okolností plní (vládní) politické strany své sliby: Přehled stavu poznání¹

Jaroslav Bílek²

Abstract:

Political parties seeking reelection should try to fulfill their election pledges. A number of studies trying to confirm this assumption were written in the last three decades. Existing studies have also identified a number of factors that increase or decrease the probability of pledge fulfillment. The goal of this review is to apprise the reader with the most important findings of these research attempts. To achieve this, the author have analyzed 44 studies focused on the topic of pledge fulfillment. The results clearly show that a political pledge has a better chance of fulfillment if it doesn't seek to change the status quo, its passing is agreed upon in the government coalition, and its fulfillment is not obstructed by the economical situation. The analyzed studies, however, also show that controlling the specific portfolio and issue saliency do not, contrary to the prevailing theoretical assumptions, increase the chance of fulfilling political pledges.

Key words: *pledge fulfilment; mandate theory; representative democracy; political parties; coalition governments*

Úvod

Základním principem zastupitelské demokracie je, že si voliči volí své zástupce, kteří je následně při správě státu zastupují. Jedním z aspektů, který by voliči měli, přinejmenším podle teoretiků demokracie, zohledňovat, je předvolební program kandidujících stran. Politické strany by se pak měly při výkonu svého mandátu vlastním programem řídit. Průzkumy veřejného mínění dlouhodobě ukazují, že voliči mají často tendenci vnímat politiky jako zrádce, kteří po zisku parlamentních či vládních postů na své voliče a jim dané sliby velmi rychle zapomínají (Naurin 2002; Thomson 2011). Politologické výzkumy, které se plnění politických slibů věnují, však naopak dochází k tomu, že politické strany většinu anebo alespoň velkou část svých předvolebních slibů plní. V míře plnění je pak možné vysledovat rozdíl mezi politickými stranami ve východní a západní Evropě. Množství naplněných slibů je vyšší v západní Evropě, kde se pohybuje od 53,93 % v Rakousku (Praprotník 2017) do 87 % ve Švédsku (Naurin 2013). Ve východní Evropě se pak množství naplněných slibů pohybuje od 30 % v České republice (Svačinová

¹ Tento text byl zpracován v rámci grantového projektu GAČR „Odhalování temného koutu legislativního procesu: Příprava návrhů zákonů exekutivou“ (GA 17-03806S).

English title: Under what circumstances (governmental) political parties keep their promises: Overview of the state of art.

² Mgr. Jaroslav Bílek, Ph.D., Katedra politologie, Filozofická Fakulta, Univerzita Hradec Králové, nám. Svobody 331, 500 03 Hradec Králové. Kontakt: Jaroslav.bilek@uhk.cz. ResearcherID: Q-2381-2018. ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-9997-6430>.

2016) do 60 % v Bulharsku (Kostadinova 2013), což je sice méně, ale stále dost na to, aby bylo možné přijmout u veřejnosti převládající diskurz o tom, že politici neberou své sliby voličům vážně. Existující studie zároveň ukazují, že se jednotlivé země neliší pouze v míře úspěšnosti, s jakou jsou zde politické sliby naplňovány, ale i faktory, které míru naplnění ovlivňují.

Cílem předloženého textu je seznámit čtenáře s východisky a závěry soudobé diskuze o plnění politických slibů.³ Za tímto účelem tato přehledová stať analyzuje základní východiska a hlavní zjištění 44 odborných textů⁴, které vznikly mezi lety 1990–2020.⁵ Text je členěn do tří částí. První část představuje základní teoretická východiska a jejich možné limity. Druhá část diskutuje základní metodologickou charakteristiku posuzovaných studií. Hlavní, třetí část textu, rozebírá nejdůležitější zjištění. Závěr pak vedle zobecnění předesťrá i vhodnou perspektivu dalšího výzkumu.

Základní teoretická východiska

Výzkum plnění politických slibů stojí na teoretických základech, které ve své práci *An Economic Theory of Democracy* (1957) položil Anthony Downs. V jeho pojmání demokratické politiky je zásadní vazba mezi politickými stranami a voliči. Politické strany chtějí uspět ve volbách a překládají před voliče svůj program. Volič si pak na základě svého racionálního uvážení volí tu stranu, která by ho měla co nejlépe zastupovat. Pokud je následně s jejím působením spokojen, volí ji znovu. V logice tohoto argumentu by tak politické strany měly usilovat o naplňování svého programu, tedy předvolebních slibů, protože na tom závisí jejich další politické působení (Downs 1957; Thomson et al 2012; Naurin, Royed a Thomson 2019). Při vymezení politického slibu jednotlivé výzkumy s většími či menšími modifikacemi následující definici Terry Royed, které ve své práci z roku 1996 vymezi politický slib jako „závazek provést nějakou akci nebo vyprodukovat výsledek, pokud může být provedeno objektivní zhodnocení, zda akce byla či nebyla provedena, nebo zda výsledek byl či nebyl vyprodukován“ (Royed 1996: 79).

Obě výše uvedená východiska zároveň předznamenávají největší slabiny tohoto výzkumného přístupu. Downsovské pojetí politiky totiž předpokládá, že politické strany budou chtít naplnit svůj program a voliči budou o těchto programech informováni a ochotni je objektivně hodnotit. V prvním případě tak zvolené výzkumné paradigma naráží na problematiku nových politických stran, které mají často odlišné motivace. Zde lze zmínit především

³ Předložená přehledová studie mapuje pouze práce, které mají naplnění politického slibu jako závisle proměnnou. V rámci tohoto výzkumného pole se samozřejmě v současnosti řeší i řada dalších otázek, které s naplněním politických slibů přímo souvisí. Příkladem takového souvisejícího tématu je například výzkum faktorů, které ovlivňují vložení politického slibu do koaliční dohody (Vodová 2020b) nebo příčiny toho, jak voliči naplnění politických slibů vnímají (kupříkladu v textu již zmíněný Thomson 2011). Podobných studií je však zatím poměrně málo, a tak v tuto chvíli není možné poznatky z těchto tematicky příbuzných výzkumů smysluplně sumarizovat.

⁴ Podle sledovače literatury o výzkumu politických slibů, který sestavil Fraser McMillan (2021) by odborných textů mělo být i více. Při hlubším prozkoumání jím sestavené databáze je však zřejmé, že zde jsou některé texty uvedeny vícekrát. V případě, že byla práce jednoho autora otištěna v téměř totožné podobě jako článek i kapitola v knize či disertaci, je pro účely této přehledové studie začleněna pouze jednou. Vedle toho jsou zařazeny jen odborné články, knihy a jejich kapitoly, a disertační práce. Nejsou tedy začleněny třeba práce bakalářské, které ale zmíněný sledovač obsahuje taktéž.

⁵ Již zmíněný sledovač literatury dokládá, že přibližně deset studií o plnění slibů vzniklo již před rokem 1990. Tyto studie však nejsou zařazeny s ohledem na jejich horší dostupnost, a především avizovaný cíl této přehledové statě, kterým je analýza soudobého stavu poznání v této oblasti.

„strany na jedno použití“, kterým příliš nezáleží na znovuzvolení (Cabada 2013: 11). Výše uvedené chápání demokratické politiky zároveň předpokládá, že se politické strany budou snažit předložit svým potenciálním voličům odlišné politické programy. Andrew Roberts však v tomto směru upozorňuje na to, že politická realita východní Evropy je často odlišná a politické strany tu mnohdy usilují o přízeň voličů s podobným postojem ke klíčovému tématům. Řada vlád v tomto prostoru navíc měla oproti svým soupeřům v západní Evropě výrazně omezený manévrovací prostor kvůli tlaku ze strany Světové banky či Mezinárodního měnového fondu, což snižovalo jejich schopnost dostát předvolebním slibům (Roberts 2010: 86-87).

Na straně voličů se pak ukazuje, že jejich schopnost posoudit reálnou politiku je v praxi taktéž nižší. Řada studií kupříkladu dokládá, že média a veřejnost mají tendenci svaluovat úspěchy či neúspěchy koaliční vlády na největší stranu (Anderson 2000; Fisher and Hobolt 2010). Vedle toho zde platí již v úvodu zmíněný paradox, podle kterého sice výzkumy dokládají, že politické strany své předvolební sliby spíše plní, avšak voliči to tak často nevnímají (Naurin 2002; Thomson 2011).

Vysvětlení tohoto paradoxu by mohlo souviset s druhým specifickým představeného výzkumného paradigmatu, kterým je nejčastěji využívaná definice politického slibu. Její podoba totiž implikuje dvě podstatné limitace existujících výzkumů. Tou první je, že jsou analyzovány pouze sliby, které se nacházejí ve volebních programech. Podoba politických programů je však často výsledkem řady kompromisů a strategických rozhodnutí, což znamená, že to, co není v programu řečeno, je často stejně důležité, jako jeho reálný obsah (Louwerse 2011: 25). Vedle toho se pak pochopitelně nabízí otázka, do jaké míry voliči program opravdu čtou a zda si třeba více nevšímají slibů, které politici dávají během televizních debat nebo setkání s voliči.

Dalším bodem je, že výzkum plnění politických slibů věnuje pozornost jen těm slibům, které jsou v programu jasně specifikovány a dají se na základě dostupných informací ověřit. Je tedy možné ověřit slib ve smyslu „zvedneme minimální mzdu o X“, ale již nejde ověřit sliby jako „bude líp“. Tento výzkumný směr tak vlastně ověřuje jen specifickou výseč politických slibů, která zároveň nemusí být pro voliče tou nejpodstatnější. Posledním specifickým, které může ovlivňovat výsledky, je způsob konstrukce závisle proměnné (například Thomson 2001). Většina studií totiž za splnění slibu považuje ty, které se podařilo plně anebo částečně naplnit. Pokud tedy politická strana slibovala snížení daní o 10 %, je tento slib považován za splněný, i kdyby byly sníženy daně o jediné procento. S takovým řešením se pak pochopitelně znovu nabízí otázka, zda nejde míra splnění slibu až příliš pod rozlišovací schopnost voličů a jak by výsledky vypadaly, kdyby se braly v potaz pouze plně naplněné sliby. Navíc je možné, že částečné naplnění slibů může být v řadě případů způsobeno náhodnými efekty, které politici nemohli příliš ovlivnit a existující výzkumné designy se je nesnaží kontrolovat. Částečné a krátkodobé snížení nezaměstnanosti totiž může být zapříčiněno kupříkladu vznikem podnikatelských příležitostí v novém oboru, který ještě vláda nestihla regulovat, anebo přílivem zahraničních investic, které byly motivovány zhoršením investičního prostředí v jiné zemi.

Specifika výzkumného pole

Během přípravy datového souboru pro tuto přehledovou studii bylo identifikováno celkem 44 textů, které se mezi lety 1990-2020 věnovaly naplňování politických slibů. Mezi začleněné texty byly vedle recenzovaných článků a kapitol ve vědeckých monografiích začleněny i disertační práce. Na základě těchto sebraných dat si je možné poměrně dobře udělat představu o základní charakteristice tohoto výzkumného pole.

Na první pohled je zjevné, že se jedná o téma, kterému dominantně vévodí jednopřípadové studie. Pouze 13 % existujících prací se věnovalo analýze více než jednoho případu. Studie, které by se pak rozhodly analyzovat více než dva případy, jsou pouze tři. S tím se pojí i další specifikum, kterým je, že ve většině zemí, kde bylo plnění politických slibů analyzováno, nejsou dosud k dispozici ucelené datové řady ani pro poslední dvě desetiletí. Dominantně tak výzkumníci analyzovali v každé zemi jen některé vlády. Studie, které se snaží o analýzu více případů, tak srovnávají vlády v různých časových úsecích. Ve výběru případů pak převládají především státy západní Evropy. Studií ze zemí bývalého východního bloku je dosud necelých 18 %.

Dobrá zpráva zní, že výzkumníci v této oblasti výrazně preferují vysvětlení před pouhým popisem. Čistě deskriptivních studií bez hypotéz a snahy o vysvětlení bychom našli pouze 20 %. Tento výsledek je zajímavý, protože vysoce převyšuje průměr kauzálních studií v komparativní politologii jako takové. Munck a Snyder totiž ve svém výzkumu zjistili, že poměr mezi kauzálním a deskriptivním výzkumem v komparativní politologii dosahuje poměru 48/52 ve prospěch deskripce (Munck a Snyder 2007: 11). Bližší analýza výzkumného designu sledovaných studií nicméně ukazuje, že pouze 27 z nich (přibližně 61 %) se snaží o systematické testování hypotéz s využitím kontrolních proměnných. Zbývající studie provádí test hypotéz za pomoci popisné statistiky. Metodologicky je soudobý výzkum plnění politických slibů výhradně kvantitativní. Prozatím tak chybí studie, které by vysvětlovaly plnění slibů prostřednictvím kvalitativních metod anebo ověřovaly existenci nastíněných kauzálních mechanismů.

Co víme o plnění slibů

V textech obsahujících kauzální test předem stanovených hypotéz s využitím kontrolních proměnných (zmíněných 27 studií) bylo identifikováno celkem 42 různých hypotéz, což názorně dokládá, že teoretická literatura je v tomto směru velmi bohatá a nabízí značné množství možných vysvětlení toho, proč se politikům daří anebo nedaří plnit sliby, které dali svým voličům. Na druhé straně je třeba zmínit, že většina hypotéz byla testována pouze jednou či dvakrát. To se týká především hypotéz, které se snaží ověřovat interakční efekty. Typickým příkladem této situace je poslední studie Vodové, která zkoumá, jak rozdíl v naplňování slibů mezi většinovou a menšinovou vládou ovlivňuje tematická důležitost daného slibu (Vodová 2020a). Nejčastěji ověřovaná vysvětlení se věnují institucionálním faktorům, socioekonomické situaci anebo vlastnostem jednotlivých slibů. Ve snaze o co nejlepší sumarizaci nashromážděného poznání tak budou blíže rozebrána jen vysvětlení, která byla dosud testována alespoň čtyřikrát.⁶ Jejich shrnutí poskytuje přiložená tabulka.

Nejčastěji testovaným teoretickým předpokladem je efekt kontroly daného vládního portfolia. Teoreticky argument vychází ze slavného a časem ověřeného modelu koaličního vládnutí Lavera a Shepsle (1996). Ze zmíněného modelu vyplývá, že by pro politickou stranu mělo být snazší splnit svůj slib, pokud kontroluje ministerstvo, jež se k dané problematice váže. Ačkoliv byl tento vztah ověřován ve třinácti studiích, potvrdil⁷ se pouze v pěti.⁸ To ve

⁶ Toto řešení je zvoleno i s ohledem na výše uvedenou dominanci jednopřípadových studií.

⁷ Potvrzení anebo nepotvrzení daného vysvětlení je vedle potvrzení efektu, který odpovídá teoretickému očekávání založeno na dosažení statistické významnosti. Většina studií považuje za nejnižší úroveň $p < 0.1$. Menšina analyzovaných studií (například Svačinová 2016) pak jde ještě dále a za nejnižší úroveň považují rovnou $p < 0.05$.

⁸ Studie, které tento předpoklad potvrdily, zároveň ukazují, že výsledný efekt je poměrně malý. Kontrola rele-

svém důsledku znamená, že aktuálnější studie na toto téma začínají formulovat tuto hypotézu opačně, tedy nepředpokládají existenci nastíněného pozitivního vztahu (například McMillan 2019). Tento výsledek tak představuje jeden z nejzřetelnějších příspěvků této výzkumné oblasti ke studiu koaličního vládnutí, protože jasně ukazuje, že politický proces v koalici je složitější, než svého času Laver a Shepsle předpokládali. Ministr totiž vzdor jejich předpokladům nepůsobí jako diktátor na svěřeném území, ale je ve své práci výrazně omezen dalšími koaličními mechanismy.

Politické sliby lze velmi jednoduše rozdělit na ty, které slibují změny a ty, jež slibují uchování stávajícího stavu (*statu quo*). Právě tento výrazný rozdíl v charakteru politického slibu je dalším velmi často ověřovaným vysvětlením. Podle dosavadní odborné diskuze je totiž naplnění slibů, které slibují uchování stávajícího stavu, výrazně jednodušší. Z jedenácti studií, které tento předpoklad ověřovaly, to potvrdilo hned devět.⁹ Slib, který slibuje uchování stávajícího stavu má podle těchto studií 5 až 48krát větší šanci na přijetí, což je velmi hodně. Nejnovější studie od ověřování tohoto předpokladu upouštějí. První důvod pro takové jednání je čistě metodologický. Ambicí většiny výzkumníků v tomto poli je vysvětlit naplnění slibů, které slibují změny, což sliby, které slibují zachování stávajícího stavu, ze své podstaty nejsou. Tyto sliby jsou zároveň poměrně málo početné, takže jejich vyřazení z analýzy nijak výrazně nesnižuje počet případů a nezkrsluje získané závěry (Thomson et al 2017; Matthieß 2018). Druhý důvod je pak praktický. Thomson v této souvislosti upozorňuje na riziko falešné korelace, neboť daný teoretický předpoklad opomíjí, že naplnění slibu na počátku funkčního období nové vlády je často dědictvím vlády předešlé (Thomson 2001: 176).

Další často zkoumaný teoretický předpoklad očekává, že pravděpodobnost přijetí slibu je větší, pokud se na něm shodnou strany ve vládnoucí koalici.¹⁰ I v tomto případě promlouvají provedené výzkumy silně ve prospěch existující teorie. Očekávaný efekt byl totiž potvrzen ve všech jedenácti studiích, které jej testovaly (pravděpodobnost přijetí stoupá 1,68 až 3,1krát). Shoda stran v koalici se může přetavit i do konkrétnější podoby, kterou představuje koaliční dohoda anebo programové prohlášení vlády. Koaliční dohoda je nástrojem, jímž mohou koaliční partneři omezit autonomii jednotlivých ministrů. Ministři pak musí prosazovat i sliby, které nejsou v programu jejich strany, protože jinak riskují, že poté ministr cizí strany recipročně odmítne sliby, která naopak daná strana v programu má (Svačinová 2016: 717). Existující studie dokládají, že pokud je slib součástí koaliční dohody, je jeho přijetí taktéž téměř jisté. Znovu jde o hypotézu, kterou se dosud podařilo potvrdit v devíti studiích z deseti.¹¹ Jedinou studií, kde se vliv koaliční smlouvy nepotvrdil, byla práce Costello a Thomsona (2008). V jejich studii o plnění předvolebních slibů v Irsku sice zařazení slibu do koaliční smlouvy zvyšovala pravděpodobnost na jeho přijetí, avšak tento efekt nebyl statisticky významný (Costello a Thomson 2008: 249).

---

vantního ministerstva totiž zvyšuje šanci na přijetí daného slibu pouze 1,3 až 1,6krát. Ve studiích, které tento předpoklad nepotvrdily, byl efekt kontroly relevantního ministerstva statisticky nevýznamný.

⁹ Dle autorů provedených výzkumů byl tento předpoklad potvrzen ve všech jedenácti studiích. Ve dvou z těchto studií (Thomson 1999, 2001) však byl efekt zmíněné proměnné ověřen pouze základní korelací a v modelech bez kontrolních proměnných se již neukázal jako statisticky významný.

¹⁰ Shoda pochopitelně nemusí být pouze na úrovni vlády, ale i vlády a opozice či čistě opozičních stran. Shoda mezi vládou a opozicí bude taktéž pravděpodobně platným vysvětlením (viz například Costello a Thomson 2008), nicméně ji dosud ověřovaly (a potvrdily) pouze 3 ze zmíněných 27 studií, takže není v našem výčtu uveden.

¹¹ Zařazení slibu do koaliční smlouvy zvyšuje šanci na jeho přijetí 1,9 až 5,1krát.

Specifikem koaličního vládnutí je, že ačkoliv jsou jednotlivé koaliční strany partnery, jejich mocenská pozice většinou není rovnoměrná. Strana, která drží pozici premiéra, je většinou ve výhodnějším postavení. V logice tohoto argumentu by tak měly mít sliby premiérské strany větší šanci na realizaci. Čtyři z šesti studií tento předpoklad potvrzují.¹² Dvě studie, které se věnovaly Rakousku a České republice, pak nikoliv.¹³ Podle Praprotník nebyl tento předpoklad v analýze rakouského případu potvrzen s ohledem na specifickou podobu tamního stranického systému. Nejčastější formou koalice je totiž spojení dvou stran, které jsou přibližně stejné anebo nemají jiné vhodné koaliční alternativy. To ve svém důsledku vede k tomu, že premiérská strana nemůže uplatnit svou výhodu (Praprotník 2017: 855). Svačinová pak na příkladu koaličního vládnutí v České republice ukazuje, že efekt premiérské strany může být umenšen i v situaci, kdy jsou koaliční partneři efektivními veto hráči (Svačinová 2016: 732).

Tabulka 1: Ověřování příčin naplňování politických slibů

Proměnná	počet ověření	potvrzeno	nepotvrzeno	úspěšnost
Kontrola příslušného ministerstva (+)	13	5	8	38%
Uchování stávajícího stavu (+)	11	9	2	82%
Shoda uvnitř vládnoucí koalice (+)	11	11	0	100%
Umístění slibu v koaliční smlouvě (+)	10	9	1	90%
Slib premiérské strany (+)	6	4	2	67%
Členství ve vládě (+)	5	3	2	60%
Ekonomická krize (-)	4	3	1	75%
Tematická důležitost (+)	4	1	3	25%

Zdroj: Autor na základě existující literatury

Naplňování politických slibů by mělo být snazší pro politické strany, které jsou ve vládě. Oproti opozici totiž mají k naplňování svého programu více prostředků a často i většinu v parlamentu. Tři z pěti¹⁴ provedených výzkumů potvrzují, že politická strana má opravdu větší šanci na prosazení svého programu, pokud je součástí vlády.¹⁵ Dvě studie z postkomunistického prostoru však tento předpoklad nepotvrzují.¹⁶ V obou případech je zřejmé, že mezi vládou a opozicí není velký rozdíl v počtu naplněných slibů (Kostandinova 2013; Škvrňák 2015). Zatímco Kostandinova ve své studii o naplňování slibů v Bulharsku končí u konstatování, že je tento výsledek překvapivý, pokouší se Škvrňák i o jeho vysvětlení. Podle jeho studie je to dané souběhem dvou skutečností. Tou první je fakt, že politika v České republice je díky systému více stran a převážně koaličním vládám více konsenzuální (Škvrňák 2015: 228). Vedle toho se jeho studie věnovala pouze vládě Petra Nečase, která vládla v poměrně složité konstelaci. Během svého funkčního období se totiž musela vypořádat jak s rozpadem jedné ze stran, které vládní koalici tvořily (Věci veřejné), čímž přišla o pohodlnou většinu, tak s faktem, že v senátu tehdy měla většinu opozice, což opět nutilo vládu k více konsenzuálnímu postoji (Škvrňák 2015: 234).

¹² Výsledný efekt je však poměrně malý. Držení premiérské pozice totiž zvětšuje pravděpodobnost naplnění slibu přibližně 1,3 až 1,55krát.

¹³ V těchto studiích nebyl efekt premiérské strany statisticky významný.

¹⁴ Tento předpoklad byl ověřován i v řadě studií bez kontrolních proměnných (například Artés 2013), které ho vesměs potvrzovaly. Vzhledem k výše uvedeným kritériím však tyto studie nejsou v této části textu zahrnuty.

¹⁵ Šance na prosazení politického slibu stoupá vládním angažmá 2 až 4krát.

¹⁶ V obou těchto studiích totiž vychází, že efekt členství ve vládě je velmi slabý a nesignifikantní.

Předposlední časté vysvětlení se věnuje vztahu mezi ekonomickou kondicí země a plněním slibů. Politologická literatura zde předpokládá, že čím lepší bude ekonomická situace dané země, tím spíše dojde k naplnění předvolebních slibů. Uvedené očekávání souvisí především s tím, že nejčastěji analyzované politické sliby spadají do oblastí, kde je k jejich naplnění třeba značných rozpočtových prostředků. Horší ekonomická situace pak pochopitelně vystavuje veřejné rozpočty většímu tlaku, a tedy i snižuje šanci na naplnění často nákladných předvolebních slibů (Thomson et al 2010: 5). Výsledky existujících studií pak tento předpoklad potvrdily ve třech případech ze čtyř.¹⁷ Disentní studií je v tomto směru práce Robertse (2010), která však možné příčiny nepotvrzení nijak dále nerozvádí. Nejpropracovanější test tohoto předpokladu pak ve své práci představila Praprotník (2017). Vedle zmíněného předpokladu ověřovala i efekt ekonomické situace na pouhou část politických slibů. Konkrétně na sliby, které slibují navýšení veřejných výdajů a sliby, které navrhují pro změnu osekání veřejných rozpočtů. Její výsledky ukazují, že v době ekonomického růstu se daří více plnit jak sliby obecně, tak sliby, které navrhují expanzi veřejných výdajů. Pravděpodobnost přijetí slibů, které chtějí naopak veřejným financím ulevit, však dobrá ekonomická situace nezvyšuje (Praprotník 2017: 854).

Poslední, avšak velmi zajímavé vysvětlení se váže k důležitosti (*issue saliency*) jednotlivých slibů pro politické strany. I když se této problematice obecně věnuje v komparativní politologii poměrně hodně prostoru, byla v rámci zahrnutých studií ověřována dosud jen čtyřikrát.¹⁸ Teoretický předpoklad zde tedy vychází z toho, že častěji dojdou naplnění takové sliby, které jsou pro politickou stranu důležitější, což jsou ty, kterým politická strana věnuje více prostoru v kampani a politickém programu. Tento předpoklad je pochopitelně velmi intuitivní, takže je velmi překvapivé, že ho potvrzuje pouze jedna ze čtyř zmíněných vědeckých prací. V souladu s teoretickým předpokladem jsou pouze výsledky práce Zubeka a Klüvera (2015), věnované naplňování slibů v polském parlamentu. V jejich studii zvyšovala důležitost pravděpodobnost přijetí politického slibu přibližně 1,7krát. V souvislosti s touto studií je však třeba zmínit, že se vyznačuje poměrně specifickým výzkumným designem. Zubek a Klüver se totiž věnují pouze naplňování slibů, které byly učiněny po volbách, tedy během legislativního období. Studie zároveň analyzuje pravděpodobnost naplnění do šesti měsíců a pravděpodobnost naplnění během zkoumaného legislativního období celkově. Výsledky sice v obou případech potvrzují teoretický předpoklad, ale efekt tematické důležitosti v čase klesá (Zubek a Klüver 2015: 7-9). V případě ostatních tří studií pak není vliv důležitosti statisticky významný. Ve vztahu k této hypotéze je pak pochopitelně opět zajímavé, proč nebyla potvrzena. Thomson ve své studii tvrdí, že tento výsledek může být dán kupříkladu tím, že některé vládnoucí strany v Nizozemsku byly ve snaze o dosažení koaličního kompromisu nuceny akcentovat politiku, která byla příliš vzdálená jejich koaličním preferencím (Thomson 2001: 192). Zajímavé vysvětlení nabízí také Svačinová. Podle její studie může být nepotvrzení tohoto teoretického předpokladu způsobeno tím, že nejdůležitějšími tématy jsou většinou reformy v oblasti financí, sociálních věcí anebo institucí. Takovéto sliby však nelze splnit bez koordinace s koaličními partnery, což vede k tomu, že každá strana nakonec splní pouze část těchto závazků vůči svým voličům. Samotná problematika reformy institucí pak podle jejího názoru dává prostor k vytváření politických slibů, které jsou sice volebně atraktivní, ale prakticky jen těžko realizovatelné (Svačinová 2017: 179).

¹⁷ Dobrá ekonomická situace by tak měla zvětšit pravděpodobnost naplnění slibu 1,2 až 4krát.

¹⁸ Zde myšleno jako samostatný předpoklad bez jakékoliv interakce.

Závěrem a k perspektivám dalšího výzkumu

Cílem předložené přehledové studie bylo přiblížit čtenáři dosavadní diskuzi o plnění politických slibů. Text tak postupně představil hlavní teoretické předpoklady, společné znaky existujících studií a hlavní poznatky, které byly v tomto výzkumném poli nashromážděny. Řada z představených zjištění nesporně představuje relevantní příspěvky, které rozvíjejí naše poznání o fungování vládních koalic a politickém procesu v demokratických režimech obecně. Vedle mnoha klíčových zjištění však tato přehledová studie odhalila i řadu nedostatků, které by mohly inspirovat budoucí výzkum v této oblasti.

Prvním problémem je již zmíněná dominance jednopřípadových kvantitativních studií. I když je pochopitelné, že analýza více zemí je s ohledem na jazykové odlišnosti a velké nároky směrem k přípravě datasetu obtížná, měli by se výzkumníci snažit této výzvě čelit. Dobrým odrazovým můstkem je nesporně stále ještě poměrně nová publikace *Party Mandates and Democracy* (2019), ve které je analyzováno hned 20 000 slibů ve 12 zemích. Hlavní slabinou práce však je, že pouhá jedna z těchto zemí je východoevropská.¹⁹ Podrobnější regionální srovnání by však mohlo být potenciálně velmi nosné, protože studie, které se dosud východní Evropě věnovaly, odhalily řadu odlišností. Posunutí výzkumného snažení v této oblasti mimo západní Evropu by mohlo být prospěšné i s ohledem na odlišnou režimní konfiguraci v těchto zemích. Dosavadní dominance jedno případových studií ze západní Evropy totiž vede k tomu, že víme jen velmi málo o tom, jak nakládají se svými sliby voličům politici v režimech, které nejsou liberálně demokratické. Existující studie (například Shalaby a Aydogan 2020) však ukazují, že politici vnímají přání veřejnosti i v politických režimech, které jsou volebně soutěživé, ale zároveň neliberální. Je tedy pravděpodobné, že downsovské chápání politické soutěže může do nějaké míry fungovat i zde.

Dalším velkým tématem budoucích výzkumů by pak mohlo být podrobnější vysvětlení příčin, které vedou ke splnění slibů ze strany opozičních stran. V této stati představené studie (například Škvrňák 2015; Kostadinová 2016) totiž ukazují, že vládní strany nemusí nutně plnit o tolik větší procento slibů než opozice a silnou úlohu zde může mít znovu geografický kontext anebo vliv jiných faktorů. Již několikrát uvedené interakční efekty jsou pak dalším a taktéž velmi nadějným směrem budoucího výzkumu. Sumarizace stávajícího stavu poznání totiž podrobně ukazuje, že většina základních (a jednodušších) teoretických předpokladů již byla dostatečně ověřena a opakováním těchto testů nás již příliš dále neposune. Začlenění interakčních efektů však může prohloubit poznání jak v teoretické, tak empirické rovině. A konečně, k rozšíření existujících poznatků by mohlo výrazně napomoci i využití sofistikovanějších kvalitativních metod, jakými jsou process tracing anebo rozhovory s klíčovými aktéry. Dosavadní výzkum je totiž i přes nespornou a upřímnou snahu stále do jisté míry odtržen od vládní a parlamentní praxe studovaných vlád. Hlubší kvalitativní analýza jednotlivých případů by mohla velmi pomoci v pochopení sledovaných politických procesů a tvorbě nových teoretických předpokladů, jež by bylo zajímavé ověřovat i na již existující zásobě kvantitativních dat.

¹⁹ Druhým relevantním nedostatkem je, jak již bylo řečeno v předchozí části, že ve většině zemí nejsou analyzovány všechny, ale jen některé vlády. Ve své podstatě je pak dataset z velké míry jen složen z již existujících datasetů, které byly použity pro předchozí jednopřípadové studie.

LITERATURA:

- ANDERSON, Christopher (2000). Economic voting and political context: a comparative perspective. *Electoral Studies*. Vol. 19, no. 2–3, pp. 151–170. [https://doi.org/10.1016/S0261-3794\(99\)00045-1](https://doi.org/10.1016/S0261-3794(99)00045-1).
- ARTÉS, Joaquín (2013). Do Spanish politicians keep their promises? *Party Politics*. Vol. 19, no. 1, pp. 143–158. <https://doi.org/10.1177/1354068811407581>.
- CABADA, Ladislav (2013): Strany jednoho tématu ve střední Evropě – možnosti a perspektivy politologického výzkumu. In CABADA, Ladislav; BÍLEK, Jaroslav; HULEC, Pavel; MULLER, Pavel; ŠTOLLOVÁ, Sandra; Vansa; Vojtěch. *Strany jednoho tématu ve střední Evropě*. Brno: Václav Klemm.
- COSTELLO, Rory; THOMSON, Robert (2008). Election Pledges and their Enactment in Coalition Governments: A Comparative Analysis of Ireland. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*. Vol 13, no. 3, pp. 239–256. <https://doi.org/10.1080/17457280802227652>.
- DOWNS, Anthony (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper.
- FISHER, Stephen, D; HOBOLT, Sara, B (2010). Coalition Government and Electoral Accountability. *Electoral Studies*. Vol. 29, no. 3, pp. 358–369. <https://doi.org/10.1017/S0003055420000143>.
- KOSTADINOVA, Petia (2013). Democratic Performance in Post-communist Bulgaria: Election Pledges and Levels of Fulfillment, 1997–2005. *East European Politics*. Vol. 29, no. 2, pp. 190–207. <https://doi.org/10.1080/21599165.2012.747954>.
- LAVER, Michael; SHEPSLE, Kenneth (1996). *Making and Breaking Governments: Cabinets and Legislatures in Parliamentary Democracies*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511625671>.
- LOUWERSE, Tom (2011). *Political Parties and the Democratic Mandate Comparing Collective Mandate Fulfilment in the United Kingdom and the Netherlands*. Dissertation Thesis. Universiteit Leiden
- MATTHIEB; Theres (2018). Equal Performance of Minority and Majority Coalitions? Pledge Fulfilment in the German State of NRW. *German Politics*. Vol. 28, no. 1, pp. 123–144. <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1528235>.
- MCMILLAN, Fraser (2019). Devolution, “new politics” and election pledge fulfilment in Scotland, 1999–2011. *British Politics*. Vol. 15, pp. 251–269. <https://doi.org/10.1057/s41293-019-00120-9>.
- MCMILLAN, Fraser (2021). Pledge Literature Tracker. [online: cit. 2021-2-28]. Dostupné z WWW: < <https://fraser-mcmillan.com/pledge-literature-tracker/> >
- MUNCK, Gerardo, L; SNYDER, Richard (2007). Debating the Direction of Comparative Politics: An Analysis of Leading Journals. *Comparative Political Studies*. Vol. 40, no. 1, pp. 5–31. <https://doi.org/10.1177/0010414006294815>.
- NAURIN, Elin (2002). *The Pledge Paradox: Why do people think parties break their promises?* ECPR Joint Session: Turin.
- NAURIN, Elin (2013). Is a Promise a Promise? Election Pledge Fulfilment in Comparative Perspective Using Sweden as an Example. *West European Politics*. Vol. 37, no. 5, pp. 1046–1064. <https://doi.org/10.1080/01402382.2013.863518>.
- NAURIN, Elin; ROYED, Terry, J; THOMSON, Robert (ed.; 2019). *Party Mandates and Democracy: Making, Breaking, and Keeping Election Pledges in Twelve Countries*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

- NAURIN, Elin; ROYED, Terry, J; THOMSON, Robert (2019). Why Comparative Research on the Fulfillment of Election Pledges. In NAURIN, Elin; ROYED, Terry, J; THOMSON, Robert (ed.; 2019). *Party Mandates and Democracy: Making, Breaking, and Keeping Election Pledges in Twelve Countries*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- PRAPROTNIK, Katrin (2017). Jurisdiction, time, and money: The role of resources in pledge fulfillment. *Party Politics*. Vol. 23, no. 6, pp. 848–859. <https://doi.org/10.1177/1354068816642805>.
- ROBERTS, Andrew (2010). *The Quality of Democracy in Eastern Europe: Public Preferences and Policy Reforms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ROYED, Terry, J. (1996). Testing the Mandate Model in Britain and the United States: Evidence from the Reagan and Thatcher Eras. *British Journal of Political Science*. Vol. 26, no. 1, pp. 45–80. <https://doi.org/10.1017/S0007123400007419>.
- SHALABY, Marwa; AYDOGAN, Abdullah (2020). Elite-Citizen Linkages and Issue Congruency under Competitive Authoritarianism. *Parliamentary Affairs*. Vol. 73, no. 1, pp. 66–88. <https://doi.org/10.1093/pa/gy036>.
- SVAČINOVÁ, Petra (2016). Slibem nezarmoutíš? Naplňování socioekonomických legislativních slibů českých vládních stran (2006–2015). *Sociologický časopis*. Vol. 52, no. 5, pp. 709–736. <https://doi.org/10.13060/00380288.2016.52.5.277>.
- SVAČINOVÁ, Petra (2017). *The life cycle of party pledges in Czech coalition governments*. Dissertation Thesis. Masaryk University.
- ŠKVRŇÁK, Michael (2015). Election Pledges in the Czech Republic (2010–2013). *Czech Journal of Political Science*. Vol. 22, no. 3, pp. 216–237. <https://doi.org/10.5817/PC2015-3-216>.
- THOMSON, Robert (1999). *The Party Mandate: Election Pledges and Government Action in Netherlands, 1986–1998*. Dissertation Thesis, University of Groningen.
- THOMSON, Robert (2001). The programme to policy linkage: The fulfilment of election pledges on socio-economic policy in the Netherlands, 1986–1998. *European Journal of Political Research*. Vol. 40, pp. 171–191. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00595>.
- THOMSON, Robert; ROYED, Terry; NAURIN, ELIN (2010). The Program-to-Policy Linkage: A Comparative Study of Election Pledges and Government Policies in the United States, the United Kingdom, the Netherlands and Ireland. *APSA 2010 Annual Meeting Paper*.
- THOMSON, Robert (2011). Citizens' Evaluations of the Fulfillment of Election Pledges: Evidence from Ireland. *The Journal of Politics*. Vol. 73, no. 1, pp. 187–201. <https://doi.org/10.1017/S0022381610000952>.
- THOMSON, Robert; ROYED, Terry; NAURIN, ELIN; ARTÉS, Joaquin; COSTELLO, Rory; ENNSER-JEDENASTIK, Laurenz; FERGUSON, Mark; KOSTADINOVA, Petia; MOURY, Catherine; PÉTRY, Francois; PRAPROTNIK, Katrin (2017). The Fulfillment of Parties' Election Pledges: A Comparative Study on the Impact of Power Sharing. *American Journal of Political Science*. Vol. 61, no. 3, pp. 527–542. <https://doi.org/10.1111/ajps.12313>.
- VODOVÁ, Petra (2020a). Issue Salience and Pledge Fulfillment in Minority and Majority Coalitions: Evidence from the Czech Republic. *East European Politics and Society* (forthcoming). <https://doi.org/10.1177/0888325420950794>.
- VODOVÁ, Petra (2020b): Who Makes a Compromise? Adopting Pledges in Czech Coalition Agreements. *European Review*. Vol. 28, no. 5, pp. 728–743. <https://doi.org/10.1017/S1062798720000204>.
- ZUBEK, Radoslav; KLUVER, Heike (2015). Legislative pledges and coalition government. *Party Politics*. Vol. 21, no. 4, pp. 603–614. <https://doi.org/10.1177/1354068813487126>.